

Collectae (Munich: Beiträge zur Kenntnis Südosteuropas und des Nahen Orients, 1986), pp. 99–122, contains useful insights on the connection of the sources about the Şa°bâniye with the context of anti-Sufi movements of the period, but focuses primarily on the events described in the later work attached to the *Menâkibnâme* ten years after its composition under the title *Türbenâme*. I thank Prof. Machiel Kiel for informing me of the existence of this article, and then sending me a copy. Subsequently, a pair of Kastamonu-based Turkish scholars contributed more substantial studies of the order and its hagiographical and epigraphical remnants in the tomb complex. The 1991 study of Abdülkerim Abdulkadiroğlu provides a thorough overview of the Şa°bâniye branch of the Halveti order, the career of Şa°bân and his successors, poetry produced by the order, and the structures of the Şa°bân-ı Veli complex, but it is thoroughly descriptive in most cases and makes little attempt at a deeper historical analysis of these materials; see AKAK. The short tract of Ziya Demircioğlu, which is based on a longer work examining all of Kastamonu's known saints published in 1962, is a much briefer overview, but contains a very good drawing of the complex and its inscriptions; see ZD. While these Turkish-language works are based on the hagiographical source materials, they generally do not move beyond the descriptive accounts of the anecdotes contained in the sources to further assess the historiography of the order.

- 3 Numerous manuscript copies of this work have survived from previous centuries, but few of them differ significantly from the printed text of the manuscript that first appeared in the nineteenth century, which is entitled *Menâkib-ı Şerîf-i Pîr-i Halvetî Hazret-i Şa°bân-ı Veli ve Türbenâme* and published in Kastamonu in 1294/1877; see MSV. A copy of this work also exists in a published modern Turkish translation that I purchased on-site at the tomb complex in Kastamonu, which succeeds in conveying an abridged form of the original, but without retaining the expression of certain key details that enhance our understanding of the text; see Muhammed Safi (ed.), *Menakib-ı Şeyh Şa°bân-ı Veli ve Türbenâme* (Kastamonu: Şa°bân-ı Veli Kültür Vakfı, 1998).
- 4 Fu°âdî describes the events that led to his decision to prepare an abridgment for broader circulation among the general public of his day in MSV, pp. 5–6. We know that the original was written in Arabic based on a reference to a chapter heading in the longer hagiography, which Fu°âdî cited in its original Arabic; see MSV, p. 68.
- 5 AKAK, p. 64.
- 6 For a brief study on the narrative strategy of Muhyi-yi Gülşenî, see JC-HWS.

Curry, John J., *The transformation of Muslim mystical thought in the Ottoman Empire : the rise of the Halveti order, 1350-1650*, Edinburgh : Edinburgh University Press, 2012., TDV İSAM160525

ECHOES OF A DISTANT PAST: ŞA°BÂN-I VELÎ'S EARLY LIFE AND CONVERSION TO SUFISM

Şaban-ı Veli 181528

While some Muslim saints were born into prominent family lineages and attracted historical attention from their earliest years, Şa°bân-ı Veli was not among this group and only rose to prominence in a later era. Therefore, the picture we receive of his early life and his eventual incorporation into the following of the Halveti order is among the most ill-documented parts of his life. Nevertheless, these events are not without value for the historian if they are placed within the political, religious, and social context of early tenth/sixteenth-century Asia Minor under a recently ascendant Ottoman state.

ANTECEDENTS OF ISLAMIC AND SUFI CULTURE IN KASTAMONU BEFORE THE ARRIVAL OF ŞA°BÂN-I VELÎ

By the time Şa°bân-ı Veli made his home in Kastamonu in the first half of the tenth/sixteenth century, the city had already been integrated into the Islamic world for several centuries. After the invasions of the Seljuks, various Turcoman tribes, and Latin Crusaders following the defeat of the Byzantines by the Seljuk ruler Alp Arslan at Manzikert in 463/1071, a Turcoman dynasty known as the Danishmendids established themselves in north-central Anatolia. They appear to have first taken control of Kastamonu in 498/1105. Although the city passed briefly back into Byzantine hands periodically over the subsequent three decades in conjunction with campaigns of various Byzantine rulers and generals into the Anatolian plateau, a nominally Muslim sovereign ruled over the city until the Ottoman absorption of the province following the conquest of Constantinople in 857/1453. After the weakening and dissolution of the Danishmendid polity toward the end of the sixth/twelfth century, the city and settlements in its

181529 - Sabaniyye

181528 - Saban-ı Veli

"Halvetiyye'nin Şa'bâniyye Kolu ve Şa'bân-ı Velî (İnceleme)."
L. Nihal Yazar. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, 1985.

28 MAYIS 1993

Şaban Veli (Tekkesi =) Asî

bk. "ATIK VALİDE SULTAN
KİLLİYESİNE "MADDESİ"

05 MAR 2003
Sha'ban Weli (d. 1568/9)

423

BIBLIOGRAPHY

- The Kitab al-Luma'...*, ed. with summary and glossary, by R.A. Nicholson, GMS, Leiden-London, 1914.
- A.J. Arberry (ed.), *Pages of the Kitab al-Luma' of Abu Nasr al-Sarraj*, London, 1947.
- Schlaglichter uber das ufitum, the K. al-Luma'*, introd., tr. and comm. by R. Gramlich, Wiesbaden, 1990.

P. LORY

Sha'ban Weli (d. 1568/9)

Sha'ban Weli a mystical brotherhood arising out of the Khalwatiyya at Kastamonu in northern Anatolia towards the middle of the 10th/16th century, Its *pir*, Sha'ban Weli, born at Tashkopru in this same region, was initiated into the Khalwatiyya precepts by the *shaikh* Khayr al-Din Tokadi of Bolu on his return from a period of study in Istanbul, and died in 976/1568–9 at Kastamonu, where he directed a group of his disciples after spending twelve years at the side of his spiritual master. The main source on the origins of the Sha'baniyya is the work of one of Sha'ban Weli's successors, 'Omer Fu'adi (d. 1046/1636), the *Menakib-i Sherif-i Pir-i Khalweti hadret-i Sha'ban Weli*. This work on the life and miracles of the founder was printed at Kastamonu in 1294/1877 in a volume also containing the same author's *Risale-yi turbe-name*, which deals with the building of Sha'ban Weli's tomb at the beginning of the 11th/17th century. 'Omer Fu'adi is also said to have written an enlarged version of the *Menakib-name*, unfortunately lost. Sha'ban Weli himself left behind no works.

For almost a century, the new order's network seems to have remained an Anatolian one. However, in the capital, one of the

founder's *khalifas*, Shaikh Shudja' (d. 996/1588) exercised a great influence, much criticised by the sultan's entourage, over Murad III, who had become his disciple. According to a still extant *kitabe* of 988/1580, this same Shudja' had the mosque-*tekke* of Sha'ban Weli at Kastamonu renovated. We know many details about the building of the saint's tomb, completed in 1020/1611, thanks to the work of 'Omer Fu'adi mentioned above.

The order was at various times given fresh impetus by the great *shaikhs* who were regarded as founders of the branches of the Sha'baniyya, and from the latter half of the 11th/17th century enjoyed a vast expansion throughout the Ottoman empire. At an early date, there was 'Ali 'Ata' al-Din Karabash Weli (b. 'Arabgir, 1020/1611, d. on returning from the Pilgrimage in 1097/1686), founder of the Karabashiyya, called al-Atwel "the very tall" on account of his height and Karbash, "black head" because of the order's characteristic black cap.

In itiated at Kastamonu, he was *shaikh* at Cankiri in central Anatolia, and then, from 1079/1669, at Uskudar (he also spent some time in exile on Lemnos). Karabash Weli left behind numerous works on mysticism. One may note a commentary on Ibn al-'Arabi's *fusus al-hikam* (the *Kashif-i esrar al-Fusus*); a *tarikah-name*, a treatise on the interpretation of dreams (*ta'bir-name*); a treatise on the 40 days' retreat (*Risaleyi iusul-i erba'in*); and one on the *dhikr* made by whirling (R. *fi djewaz-i dewrani l-sufiyye*). He is said to have had many *khalifs* who spread the Sha'baniyya in his new form. This last affected not only Anatolia but also Rumelia and the Arab provinces.

The network issuing from the order which took shape in the Arab provinces from the end of the 12th/18th century under the impetus of

Hazret şöyle der : Sultanım, sizin ve nedimenizin sû-i zanda bulunduğunuz o çocuk, «Hızır aleyhisselâm'ın kardeşi İlyas» dur!.. (188)

Ehh, artık manzaranın bundan sonrasını, dolayısıyla padişahın, içine düştüğü bunalmı, yaptığı hatalı tutumun ezikliği altında çektiği gönül ızdırabını varın biraz da sizler düşünün!..

Şair ve bestekâr Aziz Mahmut Hüdâî :

Hüdâî, mûsiki'nin, ruhun gıdası olduğuna da inanmış bir gönül sultanıdır. Nitekim teşvih, ilâhî, Nâ't vb. gibi her birisi klâsik Türk mûsikisinin en ağır türlerinden olan eserler de vermiştir. Cârîgâh, düyek, teşvih vb. gibi dinî Türk mûsiki'sinin bu gün elde mevcut en eski şaheserlerinden olan bir örneği aziz hatırasına hormeten aşağıya alıyorum : (Ruhu şâd olsun - âmin)

«Kudûmün rahmet-i zevk-u safadır yâ-Resû'llallah,
Zuhûrun derd-i uşşaka devadır yâ-Resû'l'allah.
Hüdâî'ye şefaât kıl eğer zâhir, eğer bâtın,
Kapına intisab etmiş gedâdir yâ-Resû'l'allah.»

Bu vesîle ile bu büyük gönül sultanının huzur-i destgâhında nâmütenâhi saygı, hormet ve muhabbetle şefaâtini istirham eder, hayat-ı mânevî ile hayy olan mümtaz hatırasını binlerce muhabbetle ta'ziz ederiz.

(H. K.)

188) Peçevi tarihi C. II. S. 290-360 (dan kısaltılarak alınmıştır.) Bundan sonradır ki, hazretin gönül neş'esini yitiren zavallı Padişah, bütün bir ömür boyu bu hatanın tamiri için çalıştı ise de, yıkılan gönül sarayını bir daha hakkile onaramamış olduğunu görüyoruz. Nitekim O, bilahare Mevlevîliğe iltica etmiş ise de, aradığı neş'e, Hüdâî ile ilk ve son olmuştur!.. (Nitekim Mevlânâ için I. Ahmed şöyle der: Mesnevisin işi-düp Hazret-i Mevlânâ'nın, Guşvâr oldu kulağında kelâmı ânın. (Ne var ki beyhüdedir bu feryâd! Heyhad ki, heyhâd!..

ANADOLU'NUN EVTAD'I ERBAASI ve SONRASI

«Evtad-ı Erbaa» deyimi silsile-i Halvetiyye-i Bayramiyye ve Şabaniyye muhiblerinden, bende-i âli-âbâ ve ehl-i beyt, Fâtih ser türbedârı ve gönül sultanı Ahmed Amîş Hazretlerinden menkul olarak kullanılagelen maksût ve mubarek bir kelâm-ı âli'dir.

Bu mubarek deyimle din-i mübîn-i islâma en hâlisâne şekildeki hizmet arzusu ile millet-i islâmın mâşerî vicdânında teslimiyete mazhar olmuş şühedâ-i menâm, ulemâ-i kirâm ve meşayihîn-i zevil-ihtirâm'ın mubarek kabirlerini sinesinde barındıran ve onların hayt-ı mânevî ile hayy olarak huzur içinde ebedî uykularına devam etmekte buldukları ve islâm dünyasının da son ümidi ve kal'ası bulunan mubarek «Anadolu»nun dört mânevî hamisi ve bekçisi kastolunmaktadır.

Her biri aynı zamanda bu mubarek beldenin tapu senetleri mesabesinde bulunan iş bu zevât-ın nam-ı şerifleri şu tertip üzere yâd olunmaktadır :

- HACI BEKTAŞ VELÎ, (Kuddise sırrahu)
 - MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN RÛMÎ, (Kuddise sırrahu)
 - HACI BAYRAM VELÎ (Kuddise sırrahu)
 - ŞEYH ŞABAN VELÎ (Kuddise sırrahu)
- rahmetullahi aleyhim ecme'in (Allah'ın rahmeti cümlesinin üzerine olsun) hazeratıdır.

Evtad-ı Erbaa : Aynı zamanda dört kutub, dört rûkûn, dört kal'a, dört direk, dört sütûn, dört emniyet merkezi, dört feyz menbe-i, dört irfan yuvası, dört ravza, dört ilticâgâh, dört dergâh, dört hânedân-ı ehl-i beyt sofrası vb. gibi mânâ ve mefhumların da mahall-i iştikakıdır. (189)

Nitekim «Evtâd-ı Erbaa»nın birer rûknü olarak işaret ve ifade buyrulan dört gönül sultanı veliden her birisi müslüman Anadolu halkının ruh ve mayasıyla öylesine bütünleşmişlerdir ki, bunun bir benzerini daha dünya yüzünde görebilmek kabil değil-

189) Bu beyan Şeyh Mustafa Hâki Halveti Özeren Hazretlerinin şifahi bir sohbetlerinden iktibas olunmuştur.

um Konstantinopel ihm zu größerer Berühmtheit verholfen hätte. Allerdings trat er auch als Schriftsteller hervor und verfaßte einige theologische und medizinische Werke.¹ Daß des Heiligen, dessen weiße Haare und Vorliebe für weiße Kleidung ihm den Namen „der weiße (aq) Šems ed-Din“ eingetragen haben,² anlässlich der 500. Wiederkehr des Tages seines größten Triumphes noch einmal gedacht werden wird, steht zu erwarten und ist nicht minder berechtigt als die Ehrung des Auffinders der heiligen Lanze vor Edessa, die der Sache der Kreuzfahrer so gewaltigen Auftrieb verlieh.³

¹ Aufgezählt bei Bursaly Mehmed Tahir a. a. O.

² Vita S. 22.

³ Die Ähnlichkeit der beiden Ereignisse hat schon J. v. Hammer-Purgstall a. a. O. erkannt.

HANS JOACHIM KISSLING
 DISSERTATIONES ORIENTALES ET
 BALCANICAE COLLECTAE.
 I. DAS DERWISCHTUM. S. 99-122.
 ON: 34369-1.

99 KASIM 1995

- Şabânî Velî
 - Şabânîye

ŞA'BÂN VELÎ UND DIE ŞA'BÂNİJJE

VON

HANS JOACHIM KISSLING

Unsere Kenntnis des Derwischwesens ist trotz verschiedener verdienstlicher Forschungen abendländischer und morgenländischer Gelehrter immer noch sehr gering. Dies gilt in besonderem Masse für eine Reihe von Orden, die oft in der islamischen Geschichte eine wesentliche Rolle gespielt haben, dennoch aber manchmal kaum mehr als dem Namen nach bekannt sind. Ein Blick etwa in die *Enzyklopaedie des Islam* oder das *Handwörterbuch des Islam* zeigt, dass die überwiegende Zahl der Derwischorden nicht einmal mit eigenen Artikeln vertreten ist, sondern lediglich unter dem Sammelbegriff *Tarîqa* namentlich aufgezählt werden. Auch die in den die Türkei betreffenden Beiträgen stark erweiterte türkische Ausgabe der *Enzyklopaedie des Islam* scheint kaum eine Ausnahme zu machen. Freilich ist die Quellenlage höchst betrüblich. Ebensoviele ist auf dem mit dem Derwischwesen in engem Zusammenhange stehenden Gebiete der Heiligenkunde, vorab des Osmanischen Reiches, zu tun. Von den zahlreichen und auch zum Teil gedruckten Derwisch-evangelien (*menâgybnâme* bzw. *vilâjetnâme*) sind nur die wenigsten ausgewertet worden. Solche Auswertungen wären umso wünschenswerter, als die in der Türkei erschienenen alten Drucke immer seltener werden, da sie in grossem Umfange aufgekauft werden, um auf Nimmerwiedersehen in eifersüchtig behüteten Privatbüchereien zu verschwinden.

Wenn ich im Folgenden eine Auswertung des *Menâgybnâme* des Halvetijje-Heiligen Şa'bân Velî versuche, so geschieht dies deshalb, weil über den Halvetî-Orden an sich sehr wenig bekannt ist und weil Şa'bân Velî der Mann war, der als Gründer eines eigenen Zweiges der Halvetijje, der nach ihm benannten Şa'bânijje, angesprochen werden muss, zwei Umstände, die eine nähere Betrachtung dieses Heiligen m.E. wohl zu rechtfertigen vermögen. Dazu kommt, dass Şa'bân Velî in der Stadt seines hauptsächlichen

münasebette bulunmaları Timurlularla Karakoyunlular arasındaki mücadelede batını zümrelerle siyasal nedenlere dayalı ilişkilerin kurulduğunu göstermektedir.

Bu verilerin ışığında Cihânşâh'ın muhitine bakıldığında 15. yüzyılda İran ve Horasan'da gelişen tasavvuf hareketlerinde Sünnî-Şii ayrımının çok net olarak yapılmadığı, farklılıkların derinleşmediği, senkretik (bağdaştırmacı) anlayışların bir arada yaşadığı söylenebilir. Bu hem İran'da hem de Osmanlı sahasında böyledir ve bu farklılıkların belirginlik kazanması 15. yüzyılın sonundan itibaren gerçekleşir. Özellikle Osmanlı-Safevî mücadelesi neticesinde iyice belirginleşen Sünnî-Şii ayrımının 15. yüzyılda çok net, tarif edilebilir bir mahiyet arz etmediğini Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmenlerinin diğer devletlerle mücadelelerinde mezhep anlayışlarının çok etkili olmadığını söylemek mümkündür. Dönemin belirsiz dinsel yapısının bir sonucu olarak ne Akkoyunluların sözde Sünnîliği ne de Karakoyunlu rakiplerinin sözde Şiiliği her iki hanedanın halk tarikatlarına verdiği desteği biçimlendirmiştir⁶⁰. Bu dönemdeki dinî ve mistik oluşumların tek ortak paydası herhalde vahdet-i vücût nazariyesidir. İşte böyle bir muhitte Karakoyunlu Cihânşâh'ın da fıkıh ve kelâm gibi İslamî bilimlerden çok tasavvufun, göçebe ruhuna daha uygun, gazâ ruhunu kanatlandıran terbiyesinden geçtiğini, vahdet-i vücudun Hallac-ı Mansur, daha doğrusu Nesîmî tarzı yorumunu benimsediğini söyleyebiliriz.

"THE RELIGIOUS AND MYSTIC UNIVERSE OF THE QARA QOYUNLU RULER JIHAN SHAH"

Abstract

Developments in the cultural and artistic aspects of life in the period of Qara Qoyunlu ruler Jihan Shah (1438-1467) gained momentum in some centers like first in Tabriz, then in Shiraz and Baghdad. Not only Jihan Shah protected the artists in his environment, but also he set up good relations with sufis and scholars. He gathered the most famous scholars in Muzafferiye Madrasah he founded. He protects both sufis with Shiite tendencies and those with Sunni tendencies, within uncertain religious structure of fifteenth century. Also, he himself participated in the universe of sufi poets with his own mystic knowledge and experience. He wrote poems interwoven with metaphor and tropes of the Hurufi sect under the influence of Nesîmî, the famous Hurufi poet.

Keywords

The Qara Qoyunlu, Jihan Shah, Mysticism, the Hurufi sect, Shiism

⁶⁰ John E. Woods, *a.g.e.*, s. 149.

TASAVVUF TARİHİNDE Mİ'YÂRLAR VE ŞA'BÂN-I VELÎNİN Mİ'YÂRI

Mustafa TATCI

ÖZET

Tarikatler döneminde sûflerin zikir, kıyâfet, âdâb vb. tarikat erkânı hakkında, Hz. Peygamber'in sünnetinden herhangi bir davranış kriter, ölçüt hâline getirmelerine tasavvuf terminolojisinde "mi'yâr" adı verilir. Bu mi'yârların bazıları olduğu gibi korunmuş, bazıları yeni anlamlar yüklenerek yaşatılmaya çalışılmış, bazıları ise zaman içinde tamamen kaybolmuştur.

Bu çalışmada, öncelikle ve ana hatlarıyla mi'yâr yazarları hakkında bilgi verilmiştir. Bu genel girişten sonra çalışmanın asıl konusunu oluşturan Halvetiyye-i Şabâniyye ekolünün müessesisi Pîr Şa'bân-ı Velî'nin mi'yârı üzerinde durulmuş, eserin oluşumu ve yazılma safhaları incelenmiş, mi'yârın Şa'bân-ı Velî'den hemen sonra tahta geçen Karabaş-ı Velî tarafından şerh edilen şekli ile bu şerhin yine aynı ekole mensup Nureddin Efendi tarafından tercüme edilen şerhli nüshaları hem nüsha özellikleri, hem de içerik bakımından değerlendirilmiştir.

Mulasar bir araştırma olmasına rağmen bu çalışma, tasavvuf ve edebiyat tarihi araştırmaları bakımından mi'yârların önemli bir tür olduğu sonucuna varmamızı sağlamıştır.

Anahtar kelimeler:

Tasavvuf, Tarikat, Mi'yâr, Âdâb-ı tarikat, Şa'bân-ı Velî, Şa'bâniyye, Karabaş-ı Velî.

Giriş

İslâm tasavvufunun kurumları olan tarikatler döneminde sûfler; zikir, kıyâfet, âdâb ve diğer tarikat cihazları konusunda, Hz. Peygamber'in hayatının bir safhasında uyguladığı her hangi bir usûlü esas alarak, bunu kendi yollarında "mi'yâr" hâline getirmişlerdir. Söz konusu bu mi'yârlara, zamanla tevhid düşüncesine uygun olarak yeni anlamlar da yüklenmiştir.

⁶¹Yard. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Nuzhat al-Nāzır fī-Taṣhīhi Uṣūli Ibn al-Şātır adlı eser gerçekte onun değil; matematikçi ve muvakkit Şihâbüddin Ahmed b. Gulâmullâh b. Ahmed al-Kavm al-Rişi'nindir (KZ, s. 965). Ayrıca KZ, s. 1565'de verilen bilgiye göre, al-Kavm al-Rişi'nin *al-Lum'a fī Hall al-Kavâkib al-Sab'a*'nin mukaddimesinde, önce *Nuzhat al-Nāzır fī Talhîş Zic Ibn al-Şātır* adlı eseri yazdığını ifade eder.

Bibliyografya: KZ, s. 965; İM, II, 648; HA, II, 251; Suter, nr. 426; GAL, S. II, 157; Zirikli, V, 303; VI, 292; Kaḥḥâla, X, 299; Azzâvî, *Târîḥu 'İlm al-Falak fî'l-İrâk*, s. 164; KR, I, 119.

80. ŞA'BÂN HALİFE AL-KAŞTAMONİ (ölm. 977/1569-70)

Şa'bân Halife b. Hasan (Husayn) al-Kâzî al-Kaştamoni, X./XVI. asırda Kastamonu'da yetişen bilginlerden ve şeyhlerdendir. Konrapalı Musliḥüddin Efendi'nin müridi oldu. Ondan izin aldıktan sonra, halifesi olarak Kastamonu'da bir zâviye kurdu. Bu zâviye ilim ve tasavvuf ehlinin uğradıkları merkez haline geldi. 977 (1569-1570) tarihinde ölünce yerine Derviş 'Omar Fu'âdi geçti (Atâyi, *Ḥadâyiḳ al-Haḳâyiḳ*, s. 199).

Astronomi ile ilgili eserleri şunlardır:

1. Risâla fî Ma'rifati Vaz' al-Muḳantarât (T): رسالة في معرفة وضع المنطرات

Bu eser rub-i mukantarât ile namaz vakitlerinin tâyini hakkındadır. (KZ, s. 867). Başı:

الحمد لمن أقام امره في الربع المسكون بالتعديل ودارت على ارادته الثواب والسيارات في الآفاق بالتحويل... وبعد بكل مجموع علم ساعات ومعرفة اوقات خمس صلوات ربع دائرة معرفته موقوفدر. بودنخی ایکی درلودر : بری جیب وبریسی مقنطرهدر...

Nüshaları:

- ★ Şehid Ali, nr. 2795/9: talikle yap. 66a-69b, 17.5x27.3 (12.21.5) cm, 33 str. İstinsahı 990 Zilhiccesi ortalarında.
- ★ İTÜ, BTAM, numarasız bir mecmua içinde: talikle yap. 1b-11a, 15.3x21.9 (8x15.3) cm, 17 str. İstinsahı 4 Rebiülevvel 1265'de.
- ★ Konya, Bölge Yazma Eserler Ktp., nr. 224/28: talikle yap. 379b-383a, Kütüphanenin Kataloğu, s. 45.

2. Risâla fî'l-Ruḥâma (T): رسالة في الرخامة

İstanbul enlemine göre ruḥâma yapmak ve yapılan ruḥâmelerdeki hataları düzeltmek maksadıyla yazılmış bir risâledir (KZ, s. 867). Başı:

الحمد لله رب العالمين... وبعد بكل که بوقفیر وحقیر بو رسالة قسطنطينيه عرضنده رخامة وضع ايلمک ايجون تحرير اتدم. زیرا بعض رساله لکه يازلمشدر اکثريا خطا اوزره بولدم، تجربه اولتامش. بوقفیر نجه دفعه تجربه ايتدکدن صکره بو رسالة يازدم...

Nüshası:

- ★ Şehid Ali, nr. 2795/10: talikle yap. 69b-72a, 17.5x27.3 (12x21.5) cm, 33 str. İstinsahı 22 Zilhicce 990'da.

3. Risâla fî'l-'Amal bi'l-'Rub' al-Mucayyab (A): رسالة في العمل بالربع المحيب

Bir mukaddime ve çeşitli bablardan meydana gelen rub-i müceyyeb vasıtasıyla irtifâ almadan bahseden bir risâledir (KZ, s. 867). Herhangi bir nüshasına rastlanamamıştır.

4. Risâla fî Mu'addil al-Nahâr va'l-'Amal bi 'Ālatihî (A):

رسالة في معدل النهار والعمل بالته

Bir mukaddime çeşitli bablardan meydana gelen bu eser, mu'addil al-nahâr âletinin kullanılmasından bahsetmektedir. Nüshası tesbit edilememiştir (KZ, s. 891). Başı:

الحمد لله الذي وهب لنا الاطلاع على دائرة معدل النهار...

Bibliyografya: Derviş 'Omar al-Fu'âdi, *Menâkib-i Şeyh Şa'ban Efendi al-Kastamonî*, Uşşâki Tekkesi, nr. 35/2; Atâyi, s. 199; SO, III, 148; OM, III, 276.

81. NECMÎ ÇELEBİ AL-BURSAVİ (ölm. 978/1570)

Nacmüddin b. Muhammed b. Nacmüddin al-'Acemî al-Bursavî, Kânûnî Sultan Süleymân devri Osmanlı âlimlerindedir. Acem diyârından gelip Bursa'da yerleşmiş zengin bir tâcirin oğludur. 888/1483 yılı civârında Bursa'da doğdu. Babasından kalan servetini ilme sarfederek zamanın meşhûr âlimlerinden ders aldı. Bursa'da Kara Dâvûd Çelebî (ölm. 943)'den okudu. İstanbul'a gelip Sa'dî Çelebî (ölm. 945)'den mülâzim olarak tahsil etti (ondan aldığı icâzetnâmenin tam metni Nev'î-zâde tarafından verilmektedir). Müeyyed-zâde Abdurrahmân Efendi'nin ders arkadaşıydı. İlk zamanlarında Nakşi tarikatına sülûk edip Seyyid Ahmed al-Buhârî'den el aldı ve Lâmi'î Çelebi ile berâber uzlete çekildi ve 932-33/1525-26 yılından itibaren dört sene müddetle Edirne'de Eski Câmî'de muvakkıtlık yaptı.

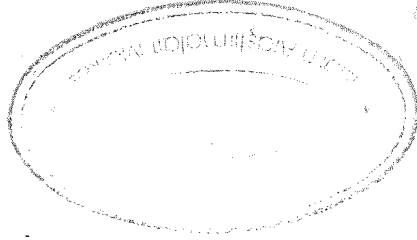
Hocası Sa'dî Çelebî'nin tavsiyesiyle, Kânûnî'nin şehzâdeliğinde defterdar Sinân Bey'in hocası ve arkadaşı oldu. Sinân Bey, Bosna'nın İzvornik sancağı beyi olunca onu da beraberinde götürdü ve Yenipazar kasabasında bir medrese yaptırdı ve bu medreseye ilk müderris olarak Necmî Çelebî'yi tâyin etti. Sinân Bey'in ölümünden sonra, haccedip dünyadan tamamen yüz çevirdi. Rümeli kazaskeri olan Abu'l-Su'ûd Efendi'nin onu Sultân'a tavsiye ve tanıtmasıyla 950'de İstanbul'a da'vet edilerek kendisine Eyüb'deki Cezerî Kâsım Paşa Medresesi'nde ömrünün sonuna kadar olmak üzere 25 akça ile müderrislik verildi. Bu medresedeki başarısı sebebiyle ücreti otuz, daha sonra kırk akçaya yükseltildi. Medresenin ilk müderrisi Arab Çelebî'nin yerini doldurdu. Yaşı doksanı aşkın iken 978 yılında vefât etti ve medresenin haremine defnedildi. Yerine, damadı Şefe-zâde 'Abdurrahmân Çelebî müderris ta'yîn edildi.

Dîni ilimler ve maârifden başka, gökyüzü ve yıldızların hareketleri ile uğraşan, zîc ve takvimlerin rumûz ve inceliklerini iyi bilen seçkin bir âlim olduğu için Necmî mahlası ile tanınmış ve şiiplerinde de bu mahlası kullanmıştır.

Astronomi ile ilgili eserleri şunlardır:

1. 932-33 yılı Takvîmi ve Ahkâmı (A):

۹۳۳-۹۳۲ ییلی تقویمی واحکامی

202.4
ULU.7

ŞEYH ŞABAN-I VELÎ

ve

TÜRBESİ ÇEVRESİNDE OLUŞAN İNANÇLAR, GELENEKLER

Yard. Doç. Dr. Ali EROL*

XII. yy'ın başlarından itibaren Danışmentler'in (1100), Çobanlar'ın (1213) Pervaneler'in (1259) Candaroğulları (1292) ve Osmanlılar'ın (1461) hâkimiyet yıllarında yetiştirdiği, ya da bünyesinde barındırdığı ilim, din ve sanat adamları ile bir kültür merkezi hâline gelmiş olan Kastamonu, evli-yâları ve onların birer inanç merkezi olarak bizlere aktardıkları değerleri ile de son derece zengin bir şehirdir.¹

Benli Sultan Türbesi, İsmail Bey Türbesi, Aşıklı Sultan Türbesi gibi onlarca inanç merkezine ev sahipliği yapan bu bölgedeki en önemli türbelerden birisi de Halvetî tarikatı Şabanî kolunun kurucusu olan Şeyh Şaban'a ait, Şeyh Şaban-i Velî Türbesi'dir. Sizlere bu çalışmamda, Kanunî Sultan Süleyman tarafından ziyaret edilmek istenilen, bazı şeyhlerin bile kendisine intisap ettiği Şeyh Şaban-ı Velî ve yılda yaklaşık 25 bin kişinin ziyaret etmekte olduğu Şeyh Şaban-ı Velî Türbesi hakkında bir değerlendirme yapmak istiyorum.

Şeyh Şaban-ı Velî'nin kurucusu olduğu Şabanîlik'in beslendiği kaynak, Halvetî tarikatıdır. Bu bakımdan önce Halvetîlik ve Şabanîlik kavramlarını kısaca da olsa açıklamak yerinde olacaktır.

Halvetîlik ve Şabanîlik

Kelime olarak, yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme², gibi anlamlara gelen "halvet", tasavvufta "çile" kavramının karşılığı olan, nefsi terbiye etmek

* E.Ü. Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi

¹ Geniş bilgi için bk: Kalafat, Yaşar: "Kastamonu ve Yakın Çevresinde İslâm Azizleri", **Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, Kastamonu -2001

² Devellioğlu, Ferit; **Osmanca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara-1982, s. 382

KASTAMONU

Şaban-ı Veli — Musafakih
Camileri Onarma Cemiyeti
Yayımları : 1

TÜRK BÜYÜKLERİNDEN

Ünlü Bilgin ve Mutasavvıf

Şaban-ı Veli Hayatı, Eserleri ve Külliyesi

KASIM 1996

Yazan : İhsan Ozanoğlu

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Demirbaş No: 27936

Tasnif No: 322.977
ŞAB.

Dizilip Basıldığı Yer :

Yenises Matbaası Kastamonu

1966

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	179850
Tas. No:	922.977 FAB

HAZRETİ PİR ŞEYH ŞABAN-I VELİ

181528

Fazıl ÇİFTÇİ

HAZRETİ PİR
ŞEYH ŞABAN-I VELİ
KÜLTÜR VAKFI YAYINLARI
KASTAMONU 2005

, 4. Bs.

BİLİM VE SANAT VAKFI BÜLTENİ

OCAK - NİSAN 1995
Yıl:6 Sayı:37

Yönetim Kurulu Adına

Genel Sorumlu

Ali Pulcu

Taahhüt: S. Can Düzgü Murat Kurtuluş

İdare Yeri

Millet Cad. Gülsen Apt. No: 19/4 Yusufpaşa/İstanbul
Tel: 589 15 76 Fax: 589 15 48

Baskı

Erken Mat.

Keresteciler Sitesi Sevil Sokak No: 19 Merter/İstanbul
Tel: 553 19 13 Fax: 553 19 13

Bülten'den kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Şaban-ı Veli ve Şabanilik

Dervişler hakkında bildiklerimiz doğru ve batılı araştırmaların kıymetli ve çeşitli araştırmalarına rağmen son derece azdır ve yetersizdir.

Bu durum, İSLAM'ın başka bazı isimlere örtücü nitelikte olabilecek kadar önemli rol oynaması yüzündendir.

Ansiklopediye veya İslamiyetin elkitablarına bir göz atınız zaman dervişlerin başlı başına anlatımından çok, tarikatların içinde sayıldığını fark ederiz. Türk araştırmalarının hizmet ve yalınlarıyla hazırlanan İslam Ansiklopedisi'nde dahi ancak pek az nitelikte bir istisna yapılmıştır. Mââmâhî kaynak durumu üzüntü vericidir. Hemen hemen derviş hayatıyla Osmanlı İmparatorluğu devrindeki kadar az bir irtibat kurulmuştur. Sayısız ve ancak bir kısım basılmış derviş metinlerinden ancak çok az bir kısım değerlendirilmiştir. Böyle kıymetli vesikalar çok aranmasına rağmen Türkiye'de keşfedildikleri zaman genellikle özel kişilere sanılarak, özel kütüphanelere girerek kısıncılık muhafaza edilip, kayboluyorlar. Eğer ben Şa'bân-ı Veli hakkında bir döküman arayacak olsam hiç kuşkusuz sonuç bu olacaktır.

Zirâ Halveti şü'beleri son derece az tanınmıştır ve Şa'bân-ı Veli kendi ismi ile anılan bir halvetlik dalı olan Şa'bânilik kurucusudur. Buna ilâveten Şa'bân-ı Veli, esas eserlerini verdiği yer olan "Kastamonu"da çok sevilen bir evliya rolü oynamış ve adı bu şehirde sadece bazı belirsiz söylentilerle anılmıştır.

Menâkıbnâme ve Türbenâmesi

Hakkında:
"Menâkıbnâme" tam adıyla "Menâkeb-ı Şerif Pirî evliya Hazreti Şa'bân-ı Veli" şeklindedir. İlk

Hans J. Kissling
Çev. M.S. Taysi

defa (16.1.1877)'de basılmış ve Derviş Ömer el-Fuâdî'nin kaleminden çıkmıştır.

Kendisi hakkında bildiğimiz tek şey eserlerinde ne anlatmak istediğidir. Doğup yaşadığı şehrin "Kastamonu" olduğu tahmin edilmektedir. Halveti dervişlerindedir. Ve "Halvetiyye"nin "Şabanîyye" kolunu kurmuştur. Doğum tarihi bilinmiyor. Kastamonu'daki Şa'bânî tekkesine gömülmüştür. Ölüm tarihi hakkında inceleme yapan Bursalı Mehmet Tahir'e göre

1636 M.'dir. Bursalı Mehmet Tahir Bey'e göre, Ömer Fuâdî'nin "Kalbi Efendi" adında bir oğlu vardır. Kalbi Efendi bir şairdir ve bu türde eserler vermiştir. Ömer Fuâdî'nin kayınpederi "Pir Hüseyin Halife"dir. Dayısı "Çaycı Hacı Mehmed Dede"dir. Bu iki akraba Şabanilik şubesinden (zuhûlen mezhebinden denmiş) olabilirler. Fakat haklarında başka bir şey bilinmiyor. Konumuz için gerekli olan Ömer Fuâdî'nin Kastamonu'daki Şa'bân-ı Veli Tekkesi'nin kurulmasında aldığı rol de çok önem arzeder. Türbenin inşasında çalışmış ve türbenin minaresine tımturaklı üstübundan bir çok şeyler katmıştır. Türbenin yapımına ilk yardımcı olanlardan biri Ömer Kaya'dır. Mirsad Paşa'nın adamlarından olan Ömer Kaya'nın babası Şa'bânî şeyhlerinden Himmet Dede'dir. Bu tarikate (zuhûlen "mezheb" denmiş) ve kurucusu Şa'bân-ı Veli'ye son derece sempati duyan Ömer Kaya'ya kendi türbe yapımına 3.000 kuruş yardımı bulunmuş ve birçok yardımcı kaynaklarda sağlanmış.

Böylece türbe son derece muhteşem olmuş ve hatta buraya İran ve Arabistan'dan gelen ziyaretçiler bile olmuştur.

Mürşid Ömer Fuâdî'den; ölüm halindeki Mu-

hidin Efendi, birkaç isteği yanında bu türbenin yapımı sırasında yapıp bitmesi ve türbenin başında uçta iki kişi varsa, her ikisinin başında beyaz sarık olması gibi bazı şeyler daha istiyor. Bu şeyh isteklerinin yerine getirildiğini görmüyor. Çünkü hemen ölüyor ve Şa'bân-ı Veli'nin yanına gömülüyor.

Mürşid Ömer Fuâdî, onun isteklerini yerine getirmeye karar veriyor. İnşaat için izin alıyor. Burada bir sorun çıkıyor. Hristiyan işçi çalıştır mı çalıştırmayın mı? Tayin edilen mimar karşı çıkıyor. Ömer Fuâdî istihâreyle yanıyor ve rüyasında bunun olamayacağını görüyor ve Hristiyan işçiler çalıştırılmaktan vazgeçiliyor.

İşçilerden biri İslam dinini kabul ediyor. İsmi Ali konuyor. Bunun gibi birkaç hadise daha cereyan ediyor. Ömer Fuâdî bunun hakkında fazla birşey anlatmıyor. Ömer Fuâdî bir düşünce türbenin ileride alacağı nurdu halini görüyor. Bu işin Şa'bân-ı Veli'nin mezarının üzerine çıktığını görüyor, türbenin inşaatı panellere kadar gelince, Diyarbekr'de Vezir-i Azâm Mirsad Paşa vefat ediyor. Ondan sonraki vezir olan kötü niyetli Nasuh Paşa'ya ilk iş olarak Ömer Kaya'yı hapse atıyor ve öldürüyor. Ömer Kaya'nın varlığı Vezir tarafından tehlikeli bulunduğu orada boğdurularak katlediliyor. Böylece türbenin inşaatı tehlikeye düşüyor. Çünkü mirasçılarda parasız kalıyorlar (Şa'baniyye'ye mensup olanlar). Devrin ulemâsından bazılarının teşvikleri ile zengin eşraf şöyle bir teklifle bulunuyorlar. Ömer Kaya, malını ve mülkünü Şa'baniyye'ye devretmiş olduğundan, mallarını geri istiyorlar. Ömer Fuâdî bu isteği onur meselesi yaparak, reddediyor. Şa'bânîlerin böyle bir şey ihtiyacı olmadığını belirtiyor. Esasen Şa'bân-ı Veli'de hiçbir zaman böyle bir şey yapmamıştı. Şeyh Şa'bân-ı Veli'nin görüşü ise "erz-nizki alâllah"dir. Zamanında Ömer Kaya'ya teklif edilmeden o, para yardımında bulunmuştu. Bu şekilde inşaat ara verilmiş oluyordu. Yapılmış olan yerler de zamanla harabeyle dönüyor. Ömer Fuâdî ise, sadece Allah'ın yardımını isteyip, bu tecellinin sonunu bekliyor.

Ömer Kaya'nın ölümünden sonra Hristiyanlar ve ulemâ tarafından çirkın Jedikodular başlıyor (Şa'bânîlere karşı). Bu tarikate karşı halk kıskanıyor. Şa'bân-ı Veli, Ömer Kaya'nın öldürülmesinde suçlu bulunuyordu. Başka din adamlarının

da gördüğü rüyalar başka şekilde açıklanıyordu. Ortalık yatınca, bazı insanlar bu tarikate alın emmeye başlamıştı. Yalnız tutucu insanlara karşı çıkmak oldukça zor bir işti. Ömer Fuâdî, kendilerini suçlayan ulemâ ile yaptığı karşılıklı yazışma suretlerini halk içinde dağıtıyordu. Bu yazışmaların önemli kısımları "Türbe-nâme"de yazılmıştır. Her türlü tenkidler dini bir şekilde tartışılıyor. Bu eserde, bunların yanlış olduğu savunuluyor. Türbe-nâme'yi başka yerde inceleyeceğim. Ömer Fuâdî'nin duaları gerçekleşiyor. Türbenin inşaatı tamamlanıyor. Bir gün iki kişi ortaya çıkıyor. Türbenin yapılışında yardımda bulunmak istiyorlar. (Türbenin bitmesi için). Bu iki kişi bakır madenlerinin müdürleri, Kapucubaşı Mehmed Efendi, Bolu'dan gelen bakır madenlerinden Hibetullah, diğer adıyla Abbas Efendi'lerdir (Yazar bunlar hakkında bir şey bulamamış). Ömer Fuâdî, bu iki adama karşı çıkmadı. Zenginlerden ve yüksek kademedeki, sipahilerden büyük paralar verildi (Bunlar için hiç bir belge yok). Bu paralar Ömer Fuâdî'ye verildi. Ömer Fuâdî, imce usulü bir sistem kuruyor ve her bölgenin her şeyhinden 10-24 derviş geliyor ve üçer gün inşaat çalışıyorlar. Talebeler ve kadınlar bile çalışıyorlar. Bu şekilde, türbenin inşaatı çabuk bitiyor (16 Mart 1611'de biter). Ömer Fuâdî, mermer tabelasını da yapıyordu. İnşaat sırasında bir keramet oluyor. Şa'baniyye dervişleri inşaat etrafında üç katlı iskele kurdular zaman bunu kurarken zikir yapıyorlar. Türbe bu zikirden oynamaya başlamış. Hatta ustabaşı türbenin çökmesinden korkmuş. Ona, burada mezarda yatan Şa'bân-ı Veli'nin bu zikre iştirak ettiklerini söylemişler. Bu keramet gençlerin Şa'baniyye tarikatına meyletmesine yol açmış. Türbenin iç döşemesine "Kandiller" devam ediliyor. Kapı tokmağı ve çattın kurşunu eksik kalınca, bunlara Ömer Kaya'nın sekreteri kâtip Mehmet Efendi, Kastamonu'dan kapı tokmağı ve çattın kurşunlarını veriyor. Ömer Fuâdî dostu Şeyh Mehmed Efendi (Şekerâde) Şa'bân-ı Veli'nin tabutunun üzerine yeşil yün bir örtü ve türbanları takıyor, bu şekilde rahmetli Muhyiddin Efendi'nin son arzularını yerine getirmiş oluyor. Bu çattın çinko kaplamasını da Halil Paşa veriyor. Değişik teşhip ve yazılan Emir Gazi (Şah Mehmed Ef.) hediye edip, tamamlıyor. Bu arada Kayseri'de mezar bulunan "Seyyid İbrahim-i

SERTA MONACENSIA

FRANZ BABINGER ZUM 15. JANUAR 1951
ALS FESTGRUSS DARGEBRACHT

HERAUSGEGEBEN VON

HANS JOACHIM KISSLING

UND

ALOIS SCHMAUS

MIT 10 TAFELN

-Şabanîyye
K-Şaban-ı Veli:
12 MAYIS 1992

LEIDEN
E. J. BRILL
1952

ŞA'BÂN VELÎ UND DIE ŞA'BÂNİJJE

VON

HANS JOACHIM KISSLING

Unsere Kenntnis des Derwischwesens ist trotz verschiedener verdienstlicher Forschungen abendländischer und morgenländischer Gelehrter immer noch sehr gering. Dies gilt in besonderem Masse für eine Reihe von Orden, die oft in der islamischen Geschichte eine wesentliche Rolle gespielt haben, dennoch aber manchmal kaum mehr als dem Namen nach bekannt sind. Ein Blick etwa in die *Enzyklopaedie des Islam* oder das *Handwörterbuch des Islam* zeigt, dass die überwiegende Zahl der Derwischorden nicht einmal mit eigenen Artikeln vertreten ist, sondern lediglich unter dem Sammelbegriff *Tariqa* namentlich aufgezählt werden. Auch die in den die Türkei betreffenden Beiträgen stark erweiterte türkische Ausgabe der *Enzyklopaedie des Islam* scheint kaum eine Ausnahme zu machen. Freilich ist die Quellenlage höchst betrüblich. Ebensoviel ist auf dem mit dem Derwischwesen in engem Zusammenhange stehenden Gebiete der Heiligenkunde, vorab des Osmanischen Reiches, zu tun. Von den zahlreichen und auch zum Teil gedruckten Derwisch-evangelien (*menâqybnâme* bzw. *vilâjetnâme*) sind nur die wenigsten ausgewertet worden. Solche Auswertungen wären umso wünschenswerter, als die in der Türkei erschienenen alten Drucke immer seltener werden, da sie in grossem Umfange aufgekauft werden, um auf Nimmerwiedersehen in eifersüchtig behüteten Privatbüchereien zu verschwinden.

Wenn ich im Folgenden eine Auswertung des *Menâqybnâme* des Halvetijje-Heiligen Şa'bân Veli versuche, so geschieht dies deshalb, weil über den Halveti-Orden an sich sehr wenig bekannt ist und weil Şa'bân Veli der Mann war, der als Gründer eines eigenen Zweiges der Halvetijje, der nach ihm benannten Şa'bânijje, angesprochen werden muss, zwei Umstände, die eine nähere Betrachtung dieses Heiligen m.E. wohl zu rechtfertigen vermögen. Dazu kommt, dass Şa'bân Veli in der Stadt seines hauptsächlich

ŞA'BÂN VELÎ UND DIE ŞA'BÂNİJJE

87

Wirrens, in Qaşamûni, die Rolle eines beliebten Ortsheiligen gespielt hat und sein Name mit einigen offenbar nicht unbedeutenden Bauten in dieser Stadt verbunden ist.

DER VERFASSER DES *MENÂQYBNÂME* UND SEIN *TÛRBENÂME*

Das *Menâqybnâme*, das den vollen Titel *Menâqybnâme-i Şerîf-i Pîr-i Halvetî Hazret-i Şa'bân Veli* trägt und im Jahre 1294 H./beg. 16. 1. 1877 im Druck erschien, stammt aus der Feder des Halvetijje-Derwischs 'Ömer (el)-Fu'âdi. Über ihn ist verhältnismässig wenig bekannt, wir wissen nur das über ihn, was er in seinem Werke selbst andeutet. Er stammte vermutlich aus Qaşamûni¹⁾, wo er sich dem Şa'bânijje-Zweig der Halvetijje anschloss. Sein Geburtsdatum ist nicht bekannt. Gestorben ist er nach den Angaben des trefflichen BURSALY MEHMET TÂHIR²⁾ im Jahre 1046 H./beg. 5. 6. 1636 und liegt in dem Şa'bânijje-Kloster zu Qaşamûni begraben. Schriftstellerisch ist 'Ömer Fu'âdi hervorgetreten mit einer Reihe von Abhandlungen hauptsächlich şûfischen Inhalts, deren Titel BURSALY MEHMET TÂHIR zusammengestellt hat³⁾. Im Druck herausgekommen scheint davon nur das hier in Rede stehende *Menâqybnâme* des Şa'bân Veli (mit *menâqybnâme* auch einiger seiner Nachfolger) und das daran angehängte *Tûrbenâme* zu sein, das unten gleichfalls näher betrachtet werden soll. Über 'Ömer Fu'âdi's Verwandtschaft sagt BURSALY MEHMET TÂHIR nur, dass er einen Sohn namens Qalbî Efendi gehabt habe, der auch als Dichter gewirkt hat⁴⁾. Diese Angaben lassen sich nach 'Ömer Fu'âdi's *Menâqybnâme* dahin ergänzen, dass sein Schwiegervater ein gewisser Pîr Hüsejn Halifa war (S. 36) und dass er noch einen Oheim namens Jajgy Hâggi Mehmed Dede hatte (S. 43). Auch diese beiden Ver-

1) Die Stadt Qaşamûni ist von europäischen Reisenden verhältnismässig wenig besucht und auch nur höchst oberflächlich beschrieben worden, z.B. von A. D. MORDTMANN in seinem Buche *Anatolien* (Hannover 1925), S. 228 ff. Auch die türkischen Quellen aus älterer Zeit fliessen spärlich, selbst der berühmte türkische Weltbummler Evlijâ Çelebi scheint die Stadt nicht näher beschrieben zu haben. Vgl. vorläufig *Enzyklopaedie des Islam*, II s.v. (MORDTMANN). Die noch erhaltenen geschichtlichen Baudenkmäler von Qaşamûni hat M. BEHÛET in seinem verdienstlichen Werke *Qaşamûni üşâr-i qadimesi* (Istanbul 1347) behandelt.

2) BURSALY MEHMET TÂHIR, *Osmanly Mû'ellifleri* ('OM) (Istanbul 1333, 3 Bde.), I, S. 118 ff. Vgl. noch 'ATÂ'î's *Hadâ'iq al-haqâ'iq ft tekmiyet as-şaqâ'iq* (Istanbul 1286), S. 755.

3) 'OM, a.a.O.

4) Über Qalbî Efendi vermag ich vorläufig nichts festzustellen. Sowohl J. v. HAMMER-PURGSTALL, *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst* (GOD) als auch J. W. GIBB, *A History of Ottoman Poetry* (London 1902, 6 Bde.) schweigen über ihn.

14 EKİM 1991

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	11661
Tasnif No. :	297.7 ABD.H

Diyanet Vakfı
A. Yücel

HALVETİLİK'in ŞA'BÂNIYYE KOLU ŞEYH ŞA'BÂN-I VELÎ ve KÜLLİYESİ

Şaban Veli 37-720

T. Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Kütüphanesi Sayın İhtiyacımlarına
24 Mart 1991
Abdulkadir

Doç.Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU

Ankara-1991

du. Ortaya tafsilatlı bir menâkıbnâme çıktı. Rahat ve kolay anlaşılması düşüncesiyle öncekinden kısaltmalar yapılarak ve daha sade bir üslubla yeni bir menâkıbnâme yazıldı. Bu eser beş bâb (ana başlık) üzere yazılmıştır:

1. Gerçek velî kimdir? Cümle gerçek evliya için hârikulâde kerâmet ve ferâset lâzım mıdır yoksa bazısında bulunması yeterli olur mu?
2. Şa'bân Efendi'nin silsilesi
3. Şa'bân Efendi'den önce camide irşâdda bulunan Seyyid Sünnetî Efendi'nin menâkıbı
4. Şa'bân Efendi'nin menâkıb ve kerâmetleri
5. Şa'bân Efendi'den sonra seccadelerine oturan ve irşâdda bulunan ilk dört halîfenin menâkıbı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞA'BÂN-I VELÎ'NİN HAYATI, TAHSİLİ, SEYAHATLERİ, KERÂMETLERİ, ŞEYHLİĞİ, HALİFELERİ

A. Hayatı : Şeyh Şa'bân-ı Velî Kastamonu'nun Taşköprü İlçesi'nin Gökçeaağaç Bucağı'na bağlı Çakırçayı Köyü'nün Cimdar Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Tumar-ı Turuk-ı Aliyye'de bu yer, Harmancık Mahallesi Çiftelacılar Sokağı'nda şeklinde kayıtlıdır. Doğum tarihi konusunda kesin bilgiye sahip değiliz. Müze kayıtlarında 903/1497 yılı yazılı ise de bir not konularak bu tarihin kesin olmadığı belirtilmiştir. Sefîne-i Evliya'da ise 905/1499 yazılıdır. Şeyh Şa'bân-ı Velî anne ve babasını küçük yaşta iken kaybetmiştir. Bu sırada büyük bir ihtimalle dokuz yaşlarında bulunuyordu. Ortada kaldığı böyle bir dönemde kendisini hayırsever bir hanım evlâd edinmiş ve onu öz evlâdı gibi sevmiştir. Bu olay vesilesiyle Hz. Peygamber (S.A.V.)e sütannelik ve dâyelik yapan Hz. Halime'nin kucak dolusu şefkat ve muhabbeti hatırlanır. Bu hanımın Şa'bân Efendi'ye, yaşı icabı gerekli tahsili yaptırmasından hatta onu İstanbul'a kadar göndermesinden, onun oldukça varlıklı bir hanım olduğu tahmin edilebilir. Daha sonraki dönemlerde bu hanımdan söz edilmemesi, onun, Şa'bân Efendi İstanbul'da iken vefat etmiş olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

30 ARALIK 1993

Seyh Saban-i Veli Külliyesi Harem ve Selamlık Binaları Restorasyon Albümü

SELAMLIK

KUTUPHANE

HAREM

KASTAMONU ŞEYH ŞA'BAN-I VELİ KULLİYESİNİN DERGAH EVİ RÖLÖVE
ALBÜMÜ - TAŞÇIOĞLU
Bu albüm Ağustos - 1993 tarihinde Taşcıoğlu Mimari bürosunda
Gintaş A.Ş. için hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

- AMAC
- GİRİŞ

SN. TAYYAR ALTIKIZILAÇ'a
SAYGILARIMLA.
T. ZİLÂ Y TAŞÇIOĞLU

Taşcıoğlu
1.12.1993.

1. KASTAMONU'NUN TANIMI ve TARİHİ

- 1.1. YERİ
- 1.2. TARİHİ
- 1.3. ANITLARI
 - 1.3.1. İLKÇAĞLARDAN
 - 1.3.2. KOMENLER Devrinden
 - 1.3.3. CANDAROGULLARI Devrinden
 - 1.3.4. OSMANLI IMPARATORLUGU Devrinden

2. DİNİ FOLKLORUMUZDA HALVETİLİK

- 2.1. HALVETİLİĞİN TANITIMI ve KOLLARI
- 2.2. ŞEYH ŞA'BAN-I VELİ KİMDİR
- 2.3. KASTAMONU İÇİN KULLİYENİN ÖNEMİ

3. ŞEYH ŞA'BAN-I VELİ KULLİYESİ

- 3.1. KULLİYENİN YERİ
- 3.2. KULLİYENİN ÜGELERİ
 - 3.2.1. DERGAH CAMII
 - Tarihi
 - Banileri
 - Mimari Özellikleri
 - 3.2.2. TURBE
 - Tarihi ve İçinde Yatan Zevat, Bani
 - Mimari Özellikleri
 - 3.2.3. DERGAH HAZİRESİ
 - 3.2.4. DİĞER MEZARLAR
 - 3.2.5. KUTUPHANE
 - 3.2.6. DERGAH EVİ, AŞEVİ
 - 3.2.7. ŞADIRVAN
 - 3.2.8. ASA SUYU

ŞEYH ŞA'BAN-I VELİ KULLİYESİ FOTOGRAFLARI

4. DERGAH EVİNİN MİMARİ ANALİZİ

- 4.1. SELAMLIK BINASI
 - 4.1.1. PLAN ŞEMASI
 - 4.1.2. PENCERE ve CEPHE DÜZENİ
 - 4.1.3. STRUKTURU
 - 4.1.4. KONSTRUKSIYONU
 - Temeller
 - Duvarlar
 - Sütunlar
 - Kat Silmeleri
 - Pencereler
 - Kapılar

MADDE YAYIMLANDIKTAN
GELEN DOKÜMAN

181528 ŞÂBÂN-ı VELÎ

28 Aralık 2014

KENAN BOZKURT, *Kıyâfet ilmi, Türk
edebiyatında kıyâfet-nâmeler ve Şa'bân-ı
Sivrihisâri'nin Kıyâfet-nâmesi*, Dicle
Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008